

De dømte kvinder

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 458

Del artikel: [f](#) [t](#) [in](#)

Tommy Heisz

De dømte kvinder

Lindhardt og Ringhof

I starten af 1900 var tyendes liv ikke særlig højt sat. Var man helt ung tjenestepige, var det endnu værre. Bogen sætter fokus på unge kvinder, som uheldigvis var blevet gravide og dermed sat i en umulig situation. Mange blev tvunget ud i desperate handlinger

Af Michael Koch

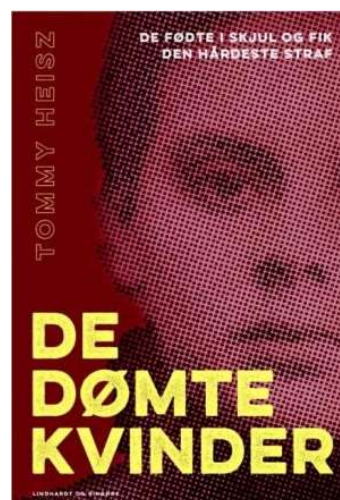
Helt tilbage i 1700-tallet var der to muligheder, hvis en pige/kvinde blev gravid. Enten var hun gift, eller også var hun kriminel. Kirkens magt og den hårde samfundsmoral fratog fuldkommen kvindernes rettigheder. I starten af 1900-tallet var det ikke meget bedre. Denne bog tager den ene sag op efter den anden, og læseren kan godt blive lidt vred på datidens system allerede efter 30-40 siders læsning.

Forfatteren har meget anerkendelsesværdigt researchet sig frem til sager fra starten af 1900-tallet, og præsenterer dem i al sin gru med behørigt kildemateriale. Kvindernes afmagt var enorm. Køkkenpigen på godset gik på arbejde, selvom hun kunne mærke veerne komme hastigt og regelmæssigt. Da hun ikke kunne klare det mere, gik hun ud af køkkenet, ud gennem slotshaven og fandt et lille skovstykke, hvor hun fødte. På grund af smerter og udmattelse besvimede hun, for så at vågne op og se, der lå et dødt fuldbåret barn på jorden. Hun ville gå tilbage på arbejdet straks efter, men mødte forvalteren, som kunne se, noget var helt galt. Sognefogeden blev tilkaldt, og den stakkels pige kom på sygehus. Man kunne ikke fastslå, hvad der var sket med barnet, så pigen fik "kun" otte måneders fængsel. Så urimeligt var datidens vilkår.

Eksemplet er et, der kan bringes i en anmeldelse til de uforberedte. Desperation og skræk for at være udstødt af samfundet, uden muligheder for igen at få et arbejde, fik pigerne til at handle ganske forfærdeligt.

Manden? Han kunne slippe meget, meget nemt. Han skulle blot sværge overfor Gud, at hans samvittighed var ren. Det er nok en mand, der har fundet på den løsning.

En pige med et barn kunne ikke få et arbejde. Der var kun én vej, hvis ikke pigens forældre kunne hjælpe med at tage barnet til sig, og det var fattiggården. I 1900-tallet var det enkelte menneske

blevet mere "værd". Den sidste gang skarpretteren eksekverede en dom var i 1861. Kvinden havde vandret hvileløst rundt i København med et drengebarn. Hun skilte sig af med barnet, som kort efter blev fundet. Det blev kvinden også, og dermed blev hun sidste henrettede forbryder. Forbryder, fordi hun havde født et barn, uden at være gift. På den tid blev 10 procent af alle børn, der fødtes i Danmark, betegnet som uægte. Alene i København var tallet 20 procent. Hvis en kvinde fødte udenfor ægteskab, havde hun det fulde ansvar. Manden/faderen havde ikke noget ansvar. En kvinde, der som 17-årig blev voldtaget flere gange af sin far, blev udstødt. Nok blev faren anholdt, men det var for at befamle sin gamle mor (en nabo tilkaldte politiet) og han fik i 1911 otte års tugthusarbejde. Men datteren, der var blevet voldtaget af sin far, blev med barn og, uagtet det var voldtægt, blev hun straffet med tre år i forbedringshus. Hendes fremtid blev stærkt påvirket af det, men der var ingen hjælp at hente. Så urimelig var loven dengang.

Datidens viden om kvindekroppen var ikke blot mangelfuld, den var reelt fuldkommen vanvittig. Der var masser af "gode" råd". Kvinden fik at vide, at hun ikke skulle bade under menstruationen, som blev set som en lidelse, og da slet ikke kolde bade. En til to dage efter menstruationens ophør opfordredes kvinden til at tage et varmt bad på 28 grader. Derudover skulle hun tænke meget over, hvad hun spiste. Hun skulle holde sig fra kaffe, the og stærkt krydret mad. Heller ikke lange gåture eller bjergvandring (...). Alt sammen noget, der kunne føre til invaliditet for kvinden. Det var kun enkelte eksempler på "lægevidenskaben" dengang. Man kunne bære testiklerne fra et væsel, viklet ind i skind fra et dyr, for at undgå graviditet, eller man kunne tage en skefuld gulerodsfrø i et glas vand efter samleje. Hvis så skaden alligevel var sket, så kunne kvinden drikke urin fra en hunged. De stakkels kvinder måtte stå model til mange ammestuehistorier. Det er tankevækkende, at så mange af pigerne ikke har gjort sig mange tanker om, hvad der skulle ske, når barnet var født. Det hele havde været så svært inden. De skulle først skjule graviditeten, så finde et sted at føde, og dermed slap planlægning og overskud op.

Det var et lyspunkt, at medierne begyndte at få lidt medlidenhed med pigerne. Det var ikke usædvanligt, at artikler om dødfundne børn og kvinder, der havde født i dølgsmål, blev afsluttet med "stakkels pige". Skurken i specielt socialdemokratiske medier var ofte rigmanden, faderen eller herremanden. Det skete også, at kvinder blev dømt, uagtet de hårdnakket benægtede både graviditet, fødsel og barnemord. En sag fra Fejø var netop sådan en. To kvinder blev idømt landets strengeste straf: De blev sat i Christianshavns Straffeanstalt. Normalt ville dette være det værste, der kunne ske, men det blev en redning for kvinderne. En læge bemærkede, at kvinderne ikke så meget som resignerede og accepterede skæbnen, så han undersøgte kvinderne og fandt, at der slet ikke havde været nogen graviditet eller fødsel. Det var birkedommeren, der havde haft en for voldsom fantasi, og dog en evne til at få papirarbejdet så godt, at selv højesteret stadfæstede dommene. Nu blev de i stedet frikendt og løsladt.

En politiinspektør og en frikirkepræst satte fart i et nyt syn på, at graviditet udenfor ægteskab var kriminelt, og ikke mindst at det var sidestillet med social udstødelse at blive med barn uden ægtemand. De to påpegede, at samfund, stat og kirke havde et stort ansvar for de mange gange, kvinderne handlede i afmagt og ombragte de nyfødte. Med en læge som formand stiftedes en forening med det sigte at få vendt indstillingen til enlige mødre. Foreningen smeltede sammen med Kvindehemmet i Læssøesgade, og nu var der øget opmærksomhed på kvindernes problemer. I 1910 åbnede et ny fødselsanstalt i Aarhus, og allerede året efter var der dobbelt så mange fødsler som de normerede 360, så naboejendommen blev taget i brug. Behovet for effektiv hjælp var meget stort. En anden, som dengang gjorde rigtig meget for at tale kvindernes sag, var politikeren Peter Sabroe. Han omkom tragisk ved togulykken i Bramming den 13. august 1913.

Bogen har naturligvis også seriemorderen Dagmar Overby med. Kvinden som bestialsk myrdede ni små børn, hun blev i 1921 dømt for otte. Hvordan hun gjorde må læseren se i bogen, det er hård læsning. Hun blev ikke kaldt "englemagersken" for ingenting.

Forfatterens fund i Rigsarkivet er ikke blot journaler, domsudskrifter og politirapporter men også tøj, som barnelig blev indsvøbt i 140 år tidligere. Researcharbejdet har været enormt, og det skinner

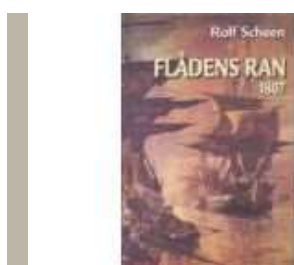
tydeligt igennem. Forfatterens makker Simon Kratholm Ankjærgaard og Rikke Kratholm har hjulpet til. Hvis læseren kender Ankjærgaards bøger, ved man, at det er solidt arbejde, der sikrer kilderne.

Der langt fra tale om en bog med det ene rædselskabinet efter det andet. Bogen er meget nuanceret og grundig, og forfatteren har formået at finde eksempelvis kongresser, taler og dermed en stor del materiale om, hvordan samfundet udviklede sig fra ca. 1700 og frem til begyndelsen af 1900 -tallet. Bogen er mere end velskrevet. Den er fremragende. Det er tekst, der flyder, og bogen er meget svær at lægge fra sig. Det er en bog, anmelder i høj grad kan kalde læsevenlig og interessant.

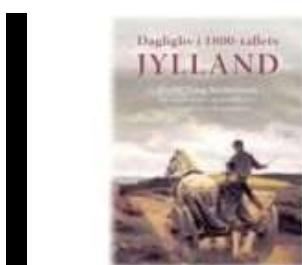
[Historie-online.dk, den 9. april 2025]

SE RELATEREDE ARTIKLER

FLÅDENS RAN 1807

DAGLIGLIV I 1800-TALLETS JYLLAND

"KIEKKE VI TAGE TIL VAABEN"

Henrettelser af Fredericia-modstandsfolk

Erik Ingemann Sørensen fortsætter fortællingen om tiden op til Danmarks befrielse i 1945

Museumsnumre 120 - Præstekjole

Ole Mortensøn fortæller om præstens beklædning

TV-tips, uge 17, 2025

Bl.a. dokumentar om panserslaget ved Kursk

Søfarer